

Stanisław Konarski

Stanisław Herbst (1907-1973)

Ochrona Zabytków 26/3 (102), 229-230

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ubytki i rozdarcia uzupełniono papierem zbliżonym do papieru obiektu. Ubytki rysunkowe uzupełniono w technice kserograficznej, podmalowując temperą. Całość podklejono grubym papierem japońskim. Do odbitek kserograficznych posłużył egzemplarz mapy ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie. Prace z kredytów konserwatorskich wykonał w 1971 r. E. Pilawa, Pracownia Konserwacji Grafiki i Książki Zabytkowej (PKZ oddział Warszawa).

Starodruki. Pracownia Konserwacji Grafiki i Książki Zabytkowej PKZ Oddział Warszawa na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przeprowadziła w l. 1968—1971 konserwację 4 starodruków z XV—XVIII w. i 26 map Pomorza Zachodniego i Brandenburgii ze zbiorów Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku oraz starodruku Postylla Kościoła Powszechnego Apostolskiego (Krzysztof Kraiński), wydanego w Łaszczowie w 1611 r., ze zbiorów Muzeum w Szczecinku.

Danuta Ptaszyńska

WSPOMNIENIA POŚMIERTNE

STANISŁAW HERBST
(1907—1973)

Różnorodność zainteresowań i prac naukowych prof. dr Stanisława Herbsta była ogromna: historia wojskowości, historia gospodarcza ze szczególnym uwzględnieniem miast i Warszawy, historia kultury umysłowej i artystycznej, historia architektury a zwłaszcza budownictwa obronnego, historia urbanistyki oraz geografia historyczna. Trzeba dodać do tego, że był znakomitym erudytą w zakresie wyżej wspomnianych dziedzin od wieku XVI aż po drugą wojnę światową i że imponował znajomością źródeł archiwalnych i literatury.

Urodził się w Rakvere w Estonii 12 lipca 1907 r.; był synem Wacława i Marii z Nowochońskich. w 1926 r. ukończywszy warszawskie gimnazjum im. Batorego rozpoczął studia historii i historii sztuki na Uniwersytecie Warszawskim otrzymując magisterium w 1929 r. W dwa lata później na podstawie rozprawy o wojnie polsko-szwedzkiej 1600—1601 otrzymał tytuł doktorski. Równoległe od października 1928 do września 1932 r. pracował jako asystent w redakcji „Nauki Polskiej” wydawanej z funduszy kasy im. Mianowskiego. Następnie do sierpnia 1933 przebywał w Toruniu prowadząc badania nad dziejami cechów rzemieślniczych tego miasta. W wyniku tych prac powstała fundamentalna rozprawa „Toruńskie cechy rzemieślnicze”. (Toruń 1933). Rok szkolny 1933/34 poświęcił na pracę pedagogiczną ucząc historii w gimnazjum państwowym im. T. Zana w Pruszkowie k. Warszawy. W latach 1935—37 był urzędnikiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego a równocześnie od 1935 r. pracował jako starszy asystent w Zakładzie Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej, gdzie prowadził badania nad historią fortyfikacji i inwentaryzował tego rodzaju zabytki w terenie. Od 1938 r. został redaktorem wydawanego przez Zakład „Biuletynu Historii Sztuki i Kultury”. W okresie okupacji hitlerowskiej pracował pod pseudonimem Chrobot w Biurze Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK a także był członkiem komisji do spraw muzeów i ochrony zabytków Departamentu Oświaty Delegatury Rządu. W latach 1943—44 prowadził wykłady na tajnych kompletach Wolnej Wszechnicy Polskiej. Od października 1940 do listopada 1948 pracował w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego ratując w 1944 r. księgozbiór przed barbarzyńskim niszczeniem przez okupanta.

Po wyzwoleniu Warszawy podjął pracę w Ministerstwie Kultury i Sztuki prowadząc od 1 kwietnia 1945 r. sekcję dokumentacyjną Państwowego Instytutu Historii Sztuki. Kierowana przez niego placówka rozwinęła się niebywale i przekształciła od 1 stycznia 1950 r. w Biuro Studiów przy Naczelnej Dyrekcji Muzeów i Ochrony Zabytków. W latach 1951—52 był naczelnikiem Wydziału Dokumentacji Prac Konserwatorskich w Departamencie Ochrony i Konserwacji Zabytków a przez dziesięć lat (1951—59) był przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego „Ochrony Zabytków” i zawsze znajdował czas by zapoznać się z materiałami przygotowywanymi do kolejnego numeru. Równoległe rozwijała się jego kariera naukowa. Habilitował się w 1946 r. a od listopada 1948 r. był docentem historii Polski nowożytnej UW. W latach 1946—47 prowadził wykłady na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej a w 1950 r. w Instytucie Pedagogicznym. Od 1953 r. kierował pracami Zakładu Atlasu Historycznego Instytutu Historii PAN. W 1954 został profesorem nadzwyczajnym a w 1961 r.

profesorem zwyczajnym Uniwersytetu Warszawskiego. Był w latach 1965—69 dziekanem Wydziału Historycznego UW a obok katedry uniwersyteckiej kierował drugą katedrą w Wojskowej Akademii Politycznej im. F. Dzierżyńskiego.

Przy swoich tak licznych zajęciach znajdował również czas na pracę społeczną. Od 1956 r. do śmierci był prezesem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego, był działaczem społecznego ruchu krajoznawczego w Polskim Towarzystwie Krajoznawczym a następnie w Polskim Towarzystwie Turystyczno-Krajoznawczym oraz wiele lat przewodniczącym Komisji Opieki nad Zabytkami. Był recenzentem i konsultantem licznych opracowań historyczno-konserwatorskich dotyczących miast polskich, m.in. „Studiów historyczno-urbanistycznych” wykonywanych przez Pracownię Konserwacji Zabytków. Do ostatnich niemal chwil życia konsultował i recenzował kolejne zeszyty przygotowywanej przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków wielotomowej publikacji urbanistycznej pt. „Miejskie zespoły zabytkowe w Polsce”. Był przewodniczącym komisji kultury Stołecznej Rady Narodowej. Był członkiem Rady Naukowej Instytutu Historii PAN i Zespołu Badań nad Polskim Średniowieczem Uniwersytetu Warszawskiego a także opiekunem naukowym Komisji Badań Dawnej Warszawy. Był redaktorem, bądź członkiem komitetu redakcyjnego czasopism takich jak Kwartalnik Historyczny, Rocznik Warszawski, Wojskowy Przegląd Historyczny i in. a także bardzo wielu wydawnictw zbiorowych. Był wreszcie autorem ponad trzystu prac naukowych. Obok wielu orderów państwowych otrzymał w 1969 r. odznakę Zasłużonego Nauczyciela PRL. Wychował bowiem liczne pokolenie młodych historyków. Kilkuset magistrów i kilkudziesięciu doktorów może z dumą powiedzieć, że wyszło ze szkoły profesora Herbsta.

Stanisław Konarski

SPROSTOWANIE. W artykule W. Łysiaka („Ochrona Zabytków” nr 2, XXVI, 1973, błędnie podano nazwy: 1. *De Fontelle* zamiast *de Fontenelle*) znanego we Francji pod nazwą *d'Abbaye Saint Wandrille*; 2. W podpisach pod ilustracje — *de Fleury* zamiast *de Fontenelle*.